

Somatisk helse hos eldre med alvorlig psykisk lidelse

Cecilie Bhandari Hartberg

Seniorforsker/overlege/førsteamanuensis

BJPsych

The British Journal of Psychiatry (2011)
199, 453–458. doi: 10.1192/bjp.bp.110.085100

Outcomes of Nordic mental health systems: life expectancy of patients

BJPsych

The British Journal of Psychiatry (2011)
199, 441–442. doi: 10.1192/bjp.bp.111.0927

Editorial

Physical health disparities in mental illness: the scandal of the 21st century

Graham Thornicroft

Summary

A 20-year mortality gap for men, and 15 years for women, still experienced by people with mental illness in high-income countries. The combination of lifestyle risk factors, rates of unnatural deaths and poorer physical health contribute to this scandal of premature mortality.

TORS DAG 1. OKTOBER 2020

Tidsskriftet
DEN NORSKE LEGEFORENING

ARTIKLER

FAGOMRÅDER

UTGAVER

FORFATTERVEILEDNING

Psykisk syke lever kortere

KRONIKK | PSYKIATRI / SAMFUNNSMEDISIN

ARTIKKEL

Lars Lien, Gitte Huus, Gunnar Morken Om forfatterne

Vanlig problemstilling

- Ved depresjon og angst - utfordring at somatiske symptomer er del av symptombylde
  - Smerter og hjerte-/kar symptomer
- Ved alvorlig psykisk lidelse - utfordring at pasienten kan feiltolke, underkjenne, og bortforklare somatiske symptomer
- Helsepersonell har en viktig rolle som veileder og fortolker av symptomer

Forekomst

Alvorlig psykisk lidelse

Hjerte-karsykdom

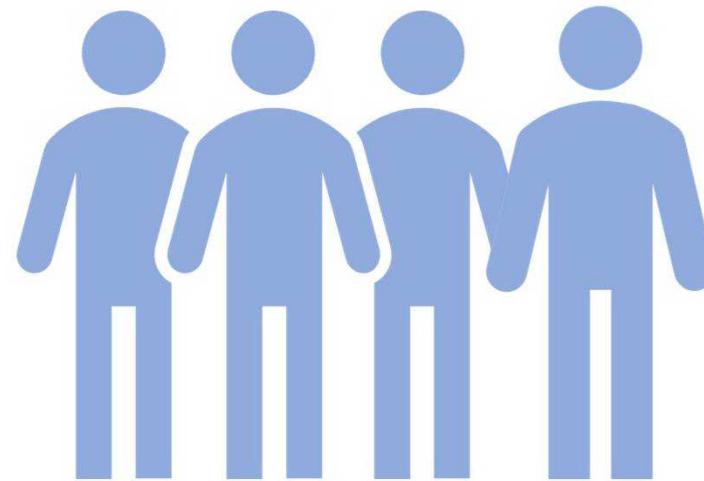
Kreft

KOLS

Diabetes

Infeksjoner

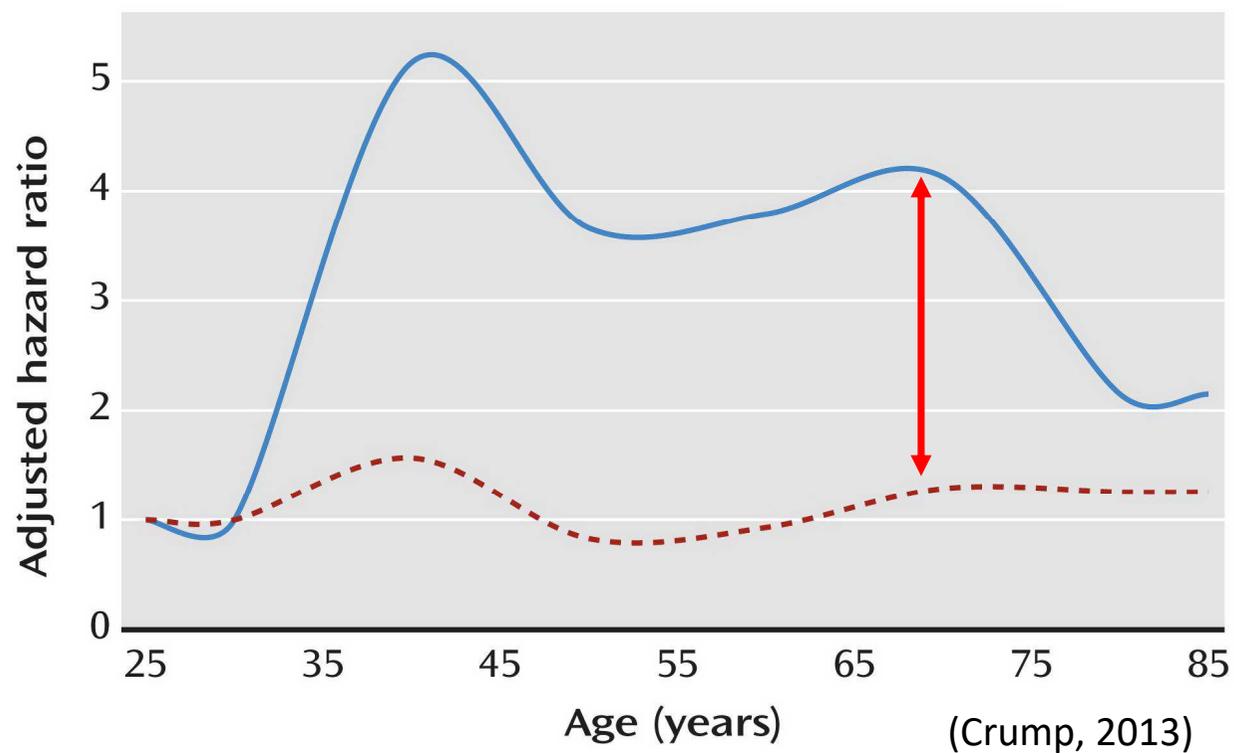
Rusmiddelavhengighet

(Lien, 2015; Erlangsen, 2017)

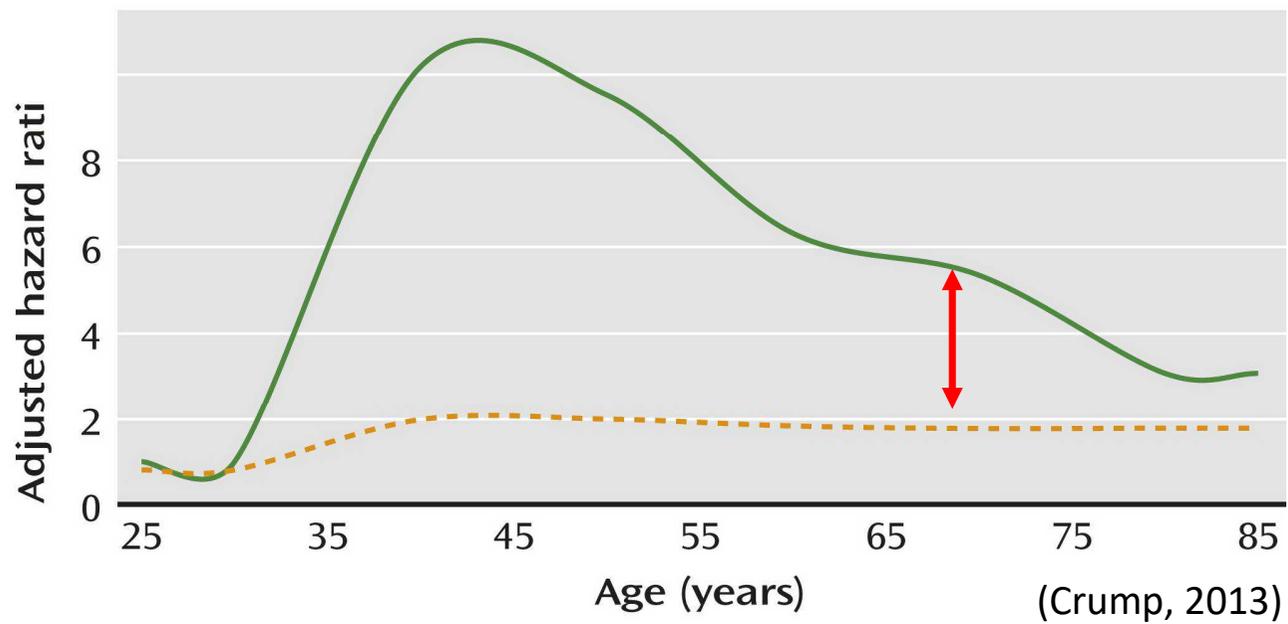
Dødsårsak

Hjerte-karsykdom, kvinner

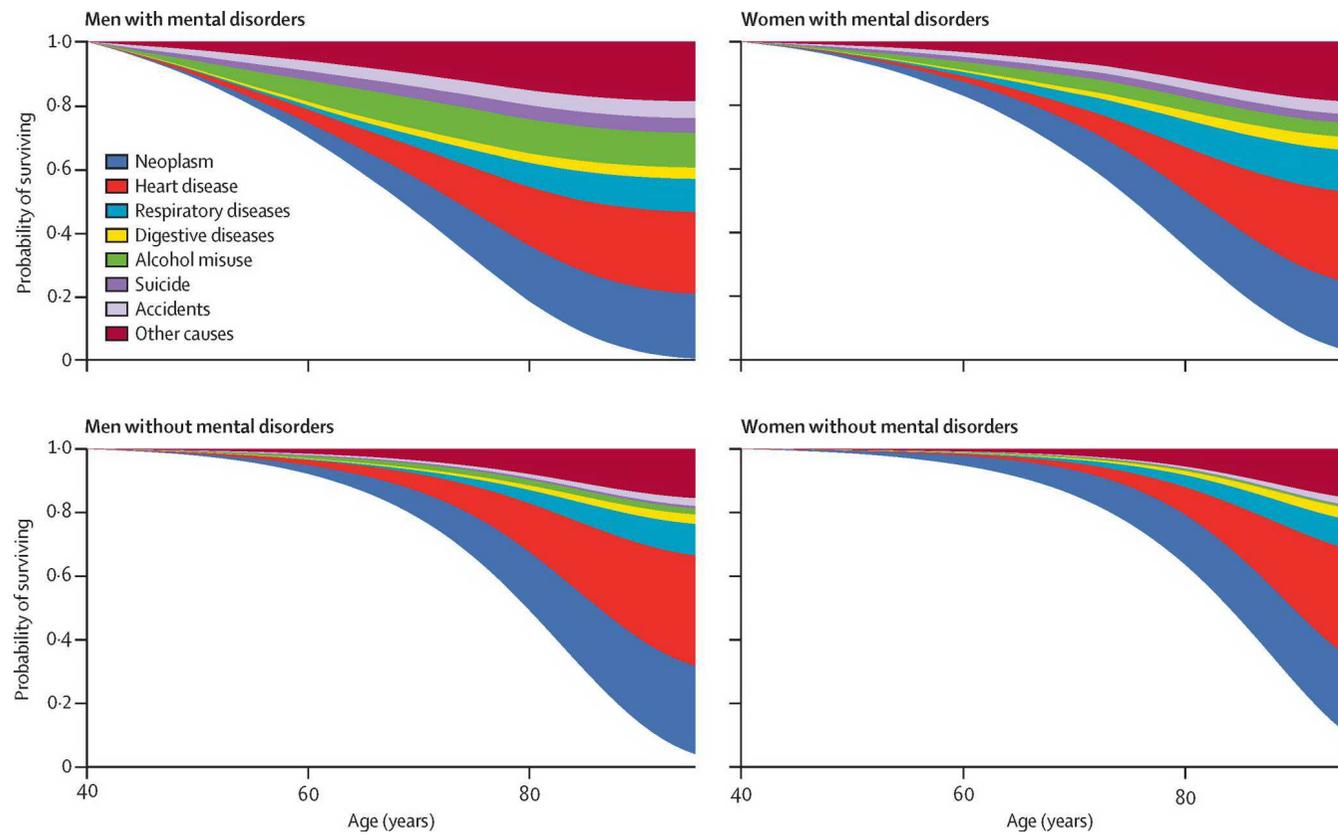

Dødsårsak

KOLS, menn

Årsak til tapte leveår

(Erlangsen 2017)

Årsaker

- Risikofaktorer for kroniske sykdommer og kreft
- Tilgang til somatisk helsetjenester
- Effekter av psykofarmaka
- Selvmordsrater, utilsiktet og voldelig død

(Laursen, 2018)

Risikofaktorer

Risikofaktorer

Biologiske mekanismer

Livsstil

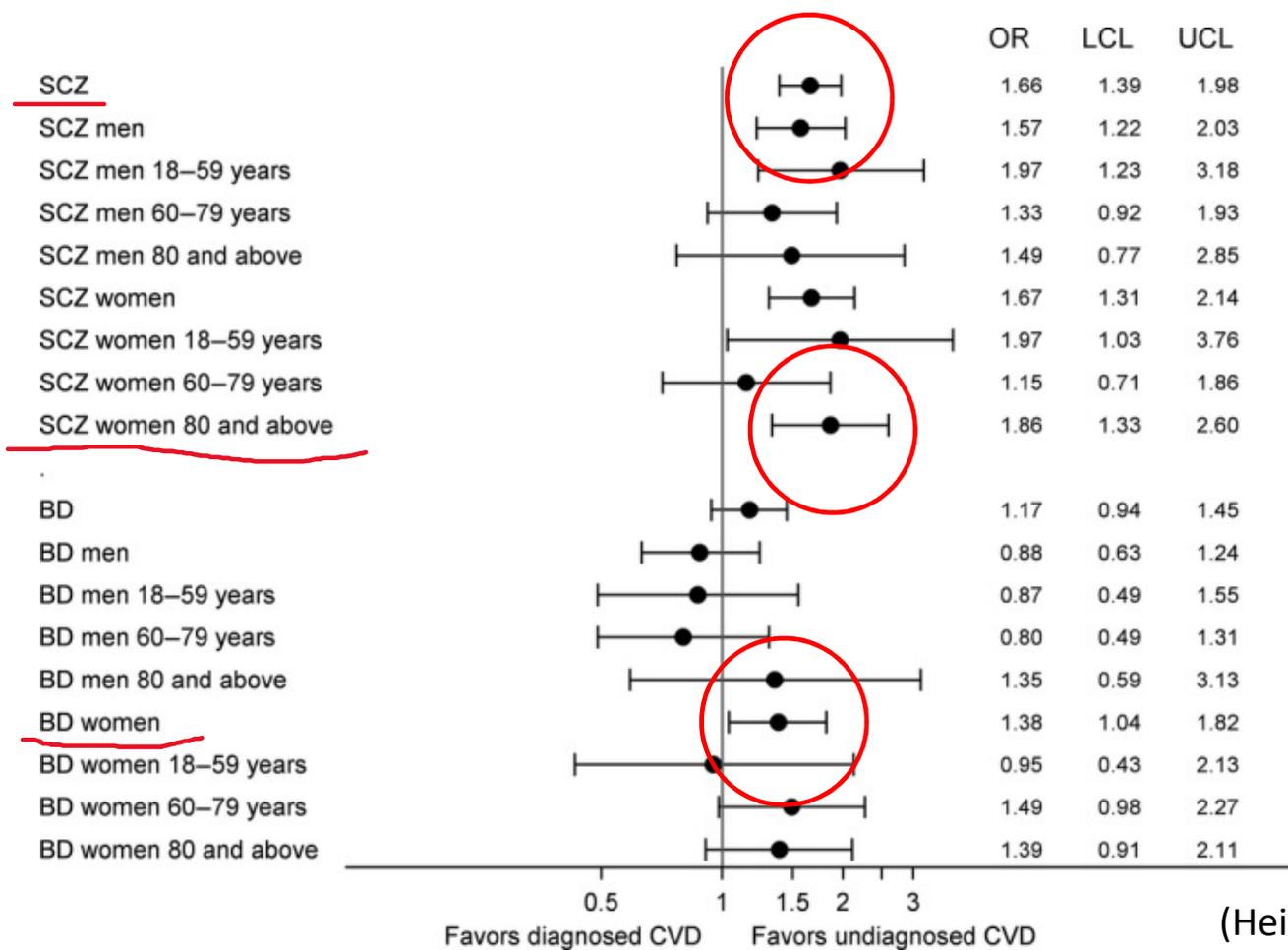
- Lite fysisk aktivitet
- Kosthold
- Røyking
- Alkohol

Tilgang til somatisk helsetjeneste

- Færre blir diagnostisert (Crump, 2013)
- Forskrevet færre medikamenter
- Risikoen for underbehandling av somatisk sykdom var 10-12 % høyere hos personer med alvorlig psykisk lidelse (Mitchell, 2012)

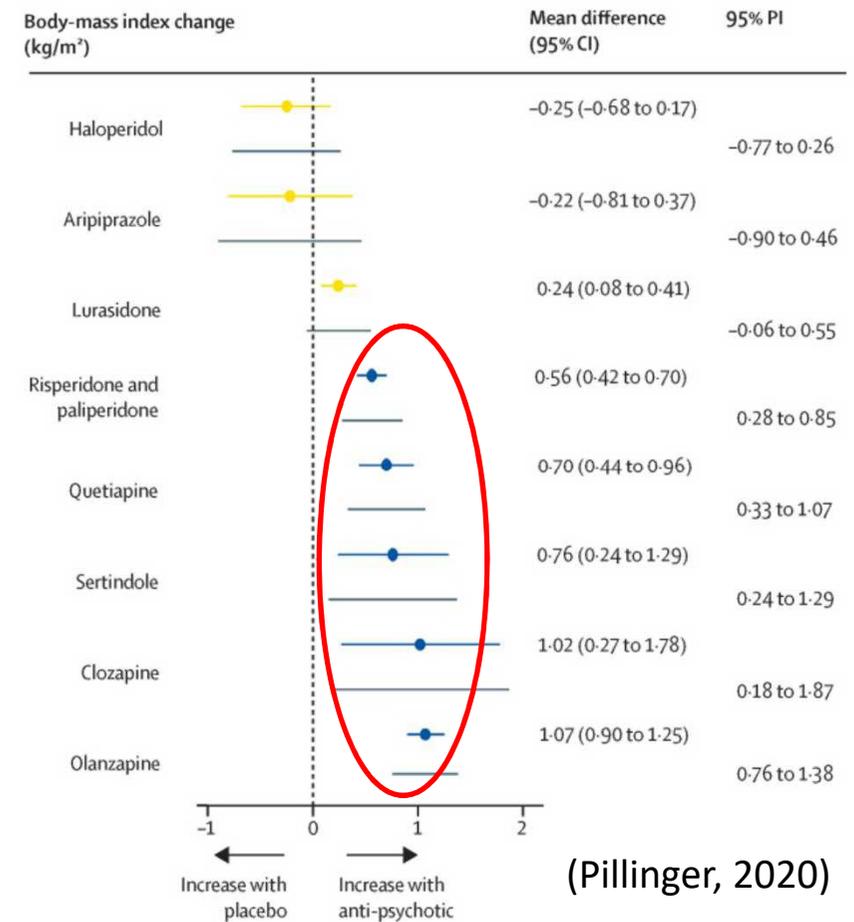
Undiagnosed cardiovascular disease prior to cardiovascular death in individuals with severe mental illness

(Heiberg, 2019)

Effekter av psykofarmaka

- Noen antipsykotika
  - Øker BMI, vekt, blodlipider og glukose (Pillinger, 2020)
  - Økt iskemisk hjertesykdom
  - Ikke økt risiko for død (Tiihonen, 2009; Torniaien, 2015)

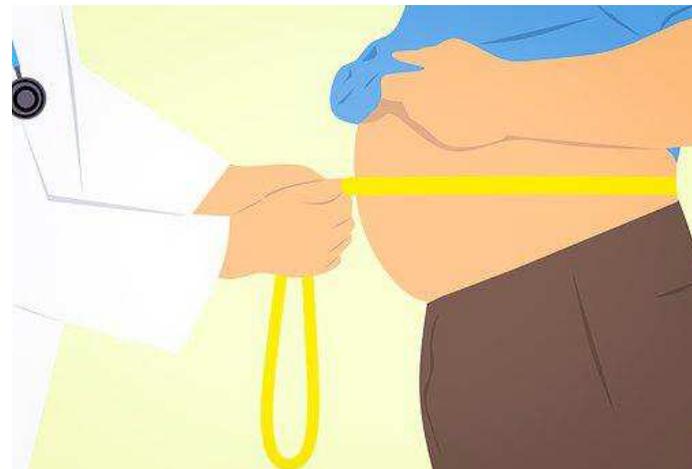
Tiltak

- God behandling av psykisk lidelse
- Kartlegge
- Behandle
- Fleksibilitet

Kartlegge

- Fysisk aktivitet
- Kosthold
- Røyking
- Alkohol
- Blodtrykk
- Vekt/livvidde
- Blodprøver

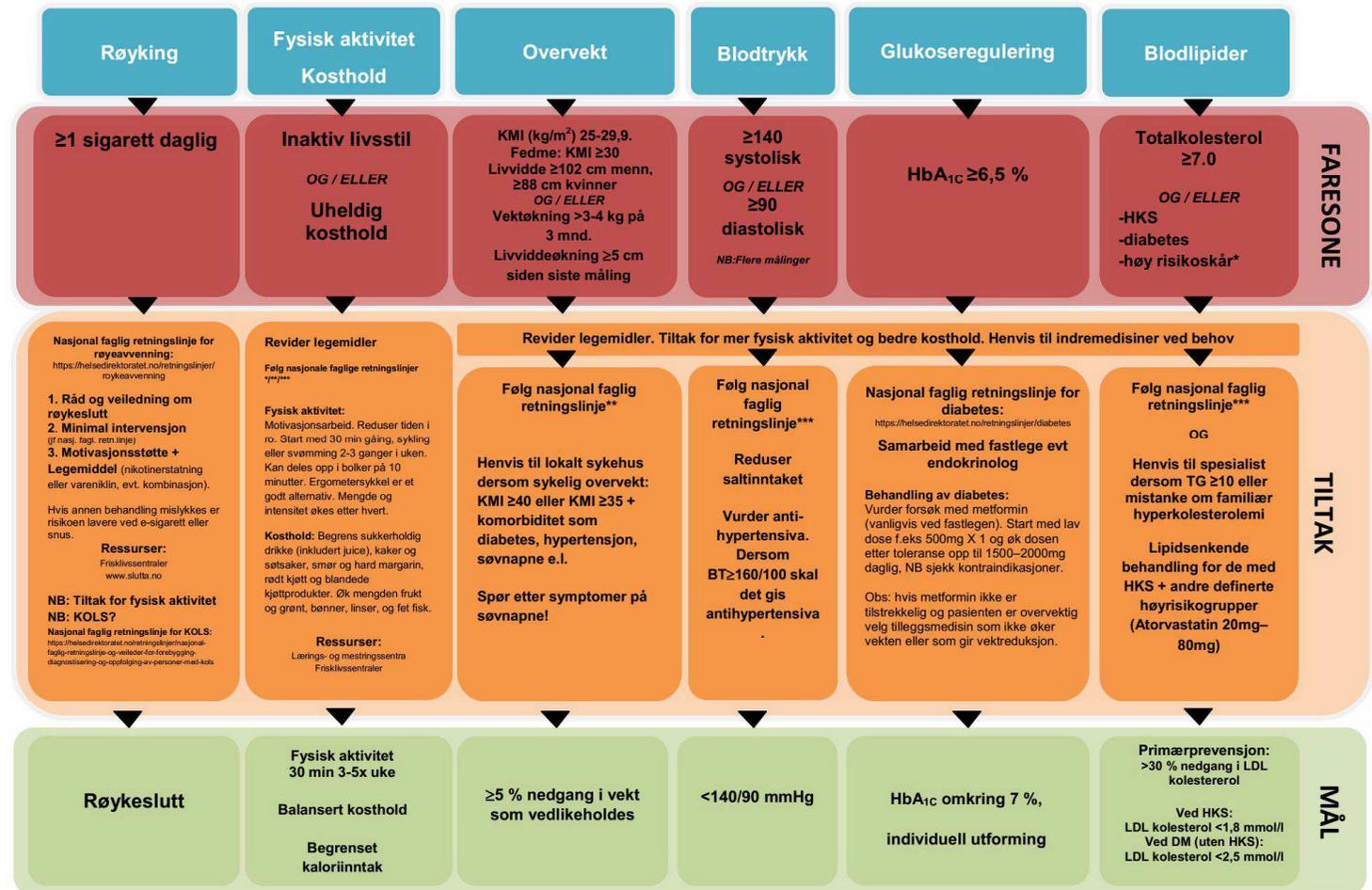

Kartlegge

- Fastlege
- Spes.helsetjenesten

HJERTEFRISK

Oppfølging og tiltak hos pasienter med psykiske lidelser eller rusmiddelproblemer i kardiometabolsk risikogruppe

Shiers D. et al. Positive Cardio-metabolic Health Resource. Royal College of Psychiatrists, London. Med tillatelse fra
Curtis J, Newall H, Samaras K. ©HETI 2011
Norsk adaptasjon 2015 ved PÅ Ringen og S. Torstad. Klinikk for psykisk helse og avhengighet og seksjon for forenvent kardiologi, Oslo universitetssykehus. Med støtte fra Norsk psykiatrisk forening. Kontakt: p.a.ringen@medisin.uio.no
Oslo universitetssykehus
Norsk psykiatrisk forening
DEN NORSKE LEGEFORENING

KMI=Kroppsmasseindeks | PG=plasmaglukose | HKS=Hjerte-karsykdom | TG=Triglyserider | LDL=Low density lipoprotein | DM=Diabetes Mellitus

* <https://helseidirektoratet.no/folkhelse/fysisk-aktivitet/ anbefalinger-fysisk-aktivitet> . ** <https://helseidirektoratet.no/retningslinjer/nasjonalt-faglig-retningslinje-for-forebygging-utredning-og-behandling-av-overvekt-og-fedme-hos-vokste>.

*** <https://helseidirektoratet.no/retningslinjer/nasjonalt-faglig-retningslinje-for-individuell-primarforebygging-av-hjerte-og-karsykdommer> .

Behandle – «Hjertefrisk»

- Lite fysisk aktivitet → bedre/opprettholde fysisk form
- Kosthold → kontroll på energiomsetning, matkurs, felles måltider, ernæringsfysiolog
- Røyking → røykestopp, eks. veiledning, motivasjon, legemidler
- Alkohol → behandling for avhengighet
- Kardiometabolske forstyrrelser → behandle etter retningslinjer

Behandle - samhandle

- Frisklivssentral
- Seniorsenter
- Hjemmetjeneste
- Bolig
- Institusjon

Fleksibilitet

- Psykofarmakabehandling (Torniaien, 2015)
- Spesialiserte team
- Lavterskeltiltak
- Ambulant behandling

Oppsummering

- Alvorlig psykisk lidelse gir økt risiko for kardiometabolsk sykdom og død
- Sammensatte årsaker
- Intervensjoner er mulige
- Fleksibel og proaktiv tilnærming viktig

Somatisk helse hos eldre med alvorlig psykisk lidelse

Cecilie Bhandari Hartberg

Seniorforsker/overlege/førsteamanuensis